

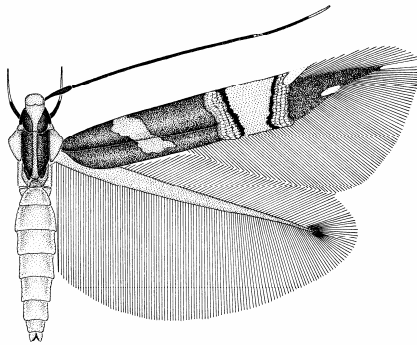
FRANJE

Jaargang 14 (27)

1 februari 2011

ISSN: 1388-4409

**Mededelingen uit de Secties Snellen en Ter Haar van de Nederlandse
Entomologische Vereniging**

Franje 14 (27) – februari 2011

Colofon

Franje is het gezamenlijke contactorgaan van de secties “Snellen” en “Ter Haar” van de Nederlandse Entomologische Vereniging en verschijnt twee maal per jaar.

Logo: *Cosmopterix zieglerella* door Sjaak Koster

Redactie: Maurice Jansen.

Redactieadres: Maurice Jansen, Appelgaard 9, 4033 JA Lienden. Tel: 0344-603758 (privé), 0317-496821 (werk); e-mail: m.g.m.jansen@minlnv.nl (werk); mgmjansen@planet.nl (privé)

Bestuur sectie Snellen:

voorzitter: C. Gielis, Mr.Haafkensstraat 36, 4128 CJ Lexmond. Tel: 0347-341555 e-mail: C.Gielis@net.HCC.nl

secretaris: Marja van der Straten, C. van Abcoudeplantsoen 35, 6709 ST Wageningen. Tel: 0317-410467; e-mail: marjastraten@planet.nl

penningmeester: Frans Groenen, Dorpsstraat 171, 5575 AG Luyksgestel. Tel: 0497-542153; e-mail: groene.eyken@chello.nl

Bestuur sectie Ter Haar:

voorzitter: Maurice Franssen, Van Lidth de Jeudelaan 3, 6703 Wageningen. Tel: 0317-422940; e-mail: maurice@franssenhagebols.demon.nl

secretaris: Maja de Keijzer, Corn. de Wittstraat 36^e, 3311 GD Dordrecht. Tel: 078-6137704; e-mail: boos@xs4all.nl

penningmeester: Mathilde Groenendijk, p/a De Vlinderstichting, Postbus 5066700 AM Wageningen. Tel: 0317-467346; e-mail: Mathilde.groenendijk@vlinderstichting.nl

lid: Henk Hunneman, De Warring 38, 8447 EC Heerenveen. Tel: 06-52478339; e-mail: h.hunneman@upcmail.nl

lid: Gerrit Tuinstra, De Twee Gebroeders 214, 9207 CB Drachten. Tel. 0512-518246; e-mail: gerrittuinstra@online.nl

Lidmaatschap voor leden van Snellen: € 9,- per jaar, bij voorkeur te voldoen op Rabobank-rekening 130635790 t.n.v. Frans Groenen te Luyksgestel onder vermelding van “Contributie Snellen” Een vermelding van het jaar wordt op prijs gesteld.

Foreign members can pay their subscription of € 9,- yearly at the international banking account number: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U Concerning the costs, please inform at your bank.

Für ausländische Mitglieder, bitte überweisen Sie den Mitgliedsbeitrag von € 9,- auf unsere internationale Kontonummer: IBAN NL 80 RABO 0130 6357 90; BIC-Code: RABONL2U. Für die Kosten, bitte informieren Sie bei Ihren Bank.

Lidmaatschap voor leden van Ter Haar: € 9,- per jaar, girorekening 4316551 t.n.v. sectie Ter Haar, Opheusden.

Website NEV: <http://www.nev.nl>.

INHOUD

Marja van der Straten

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 6 november 2010 te Schoonrewoerd.....4

Maja S.M. de Keijzer

Verslag van de bijeenkomst van de sectie Ter Haar op 9 oktober 2010 in Schoonrewoerd
..... 14

Tymo Muus

De 5e excursie van Microlepidoptera.nl 26

Rob de Vos

Oproep 26

Mathilde Groenendijk

Financiële gegevens Ter Haar.....26

Programma volgende bijeenkomst sectie Snellen 29

Programma volgende bijeenkomst sectie Ter Haar.....30

Franje 14 (27) – februari 2011

Verslag bijeenkomst Sectie Snellen op 6 november 2010 te Schoonrewoerd

Marja van der Straten

Aanwezig: Jan Asselbergs, Cees Gielis, Maarten Eijssker, Ab Goutbeek, Frans Groenen, Harry Groenink, Bert Groothedde, Carel ten Ham, Hans Huisman, Maurice Jansen, Maja de Keijzer, Violet Middelman (intr.), Tymo Muus, Charles Naves, Jan Scheffers, Ab Schreurs, Jannie Sinnema, Chris Snijers, Marja van der Straten, Barry Teunissen, Gerrit Tuinstra, André Verboven, Frank Verhoeven, Remco Vos (intr.), Hugo van der Wolf, Jacques Wolschrijn, Nelly Wolschrijn-Groeneveld, Steve Wullaert, Kees Zwakhals, Jaap Zwier.

Afmeldingen: Matti Berg, Louis van Deventer, Willem Ellis, Erik van Nieukerken, Willem Oosterhof.

Huishoudelijk deel

Opening

Cees heet iedereen welkom en kan weer twee nieuwe leden melden: Gerrit Koopman uit Kampen, die zich heeft gespecialiseerd in fotografie, en Matti Berg, bekend als voorzitter van de NEV.

Verslag vorige bijeenkomst

- Pag 44: tekst van John van Roosmalen: de vangst van *Spuleria flavicaput* betrof inderdaad een vangst 'op zicht' en niet 'op licht'. Betreffende tekst is dus correct.
- Pag 46: de vondst van *Bucculatrix ulmifoliae* in Cadzand-Bad op 123.x.2003, lege mijn op gladde iep: de datum moet zijn: '13.x.2003'.
- Pag 57: de onderschriften bij Fig. 3 en Fig. 4 zijn omgewisseld: fig. 3 is de grauwe vorm, fig. 4 is de lichte vorm.

Het verslag is hierbij vastgesteld.

Bestuursmededelingen

- **Nieuwe bestuurskandidaten:** Omdat er nog steeds geen nieuwe bestuursleden waren gevonden, heeft het zittende bestuur medio oktober overleg gehad over de oplossing voor dit probleem. Een van de opties was het samengaan met Ter Haar. Voordeel daarvan is dat je met 1 bestuur toekunt, maar tevens dat je makkelijker 'macro-mensen' kunt interesseren voor micro's. De andere optie was nogmaals diverse leden persoonlijk te benaderen, maar nu ook leden die vrij recent lid zijn geworden. Deze laatste optie heeft z'n vruchten afgeworpen: in de voorjaarsvergadering van 2011 zullen bestuursverkiezingen worden gehouden, waarbij het bestuur de volgende kandidaten voordraagt: Marja van der Straten als voorzitter, Steve Wulleart als secretaris en Barry Teunissen als penningmeester. Tegenkandidaten voor alle functies kunnen uiteraard nog bij het bestuur voorgedragen worden.

Hoewel Snellen vooralsnog als aparte sectie door kan gaan, nu er een nieuw toekomstig bestuur beschikbaar is, is het zittende bestuur toch benieuwd hoe de leden denken over een eventueel samengaan met Ter Haar. Enkele leden zien daarvan de voordelen, nl. inderdaad het eenvoudiger verkrijgen van nieuwe belangstellenden voor micro's.

Franje 14 (27) – februari 2011

Bovendien zijn sommige onderwerpen algemeen en een groot deel van de leden van Snellen is ook lid van Ter Haar.

Andere leden zien echter nadelen. Men vreest dat micro's te weinig aandacht zullen krijgen, omdat Ter Haar meer leden heeft, waarvan een deel niet geïnteresseerd is in micro's. Vergaderingen gaan te lang duren vanwege teveel onderwerpen. Vier vergaderingen op een jaar lijkt ook erg veel; je zou dan voor 3 vergaderingen kunnen kiezen. Marja geeft nog aan dat er de laatste jaren veel nieuwe Snellen-leden bij zijn gekomen; juist nu samengaan zou daarom jammer zijn. Voorstanders menen dat voorgaande argumenten vooral een organisatieprobleem is; als je scheiding in de vergadering(en) aanbrengt kun je dit opvangen. Cees geeft aan dat in dat geval integreren weer geen zin heeft. Andere problemen die nog worden genoemd zijn de mogelijk te beperkte capaciteit van de vergaderruimte en de parkeerplaats; de vergaderzaal kan echter 92 mensen bevatten en parkeren op de weg is ook toegestaan. Bij een 'stemming' blijkt dat vier aanwezige leden voorstander zouden zijn van samengaan, ca. negen tegenstander en de rest vooralsnog neutraal is.

- **Vergaderdata voor Snellen 2011:** op dat moment nog niet definitief.
Zijn later per email aan leden bekend gemaakt: 5 maart 2011 en 8 oktober 2011.
- **Zomerexcursie 2011:** Maurice Franssen en Henk Hunneman (Ter Haar) zullen de organisatie op zich nemen. Het is vooralsnog gepland voor het weekend van 1 juli. Als locatie wordt aan het Meinweggebied, bij Roermond, gedacht.

Zomerexcursie 2010

Cees Gielis meldt dat het prima weer was en er uitstekend is gevangen. Hij heeft onder andere rupsen van vedermotten verzameld; na uitweek bleek het om *Cnephasia longana* (Haworth) te gaan, die niet ongewoon is op Texel. Hans Huisman vond het eveneens een zeer plezierig weekend met behoorlijk goede vangsten van lepdioptera zoals bijv. *Monochroa arundinetella* (Stainton) die in de Slufter werd gevangen.

Exemplaren buxusmot

Frans Groenen biedt exemplaren van de buxusmot aan die door Louis van Deventer zijn gevangen. Marja van der Straten vult aan dat de soort zich gestaag blijft uitbreiden. Heel de Bommelerwaard en het Land van Heusden en Altena heeft al veel schade; in augustus heeft zijzelf ook veel schade gezien ten noorden van de Waal in Haaften. Maja de Keijzer heeft in augustus en september ook twee exemplaren waargenomen in Dordrecht en verder zijn er in september en oktober adulten gemeld uit Gorinchem, Hellevoetsluis, Rozenburg en Spijkenisse. De soort is dus de Waal en de Biesbosch overgestoken. Verder meldt Marja dat de buxusmot nu *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) heet (Mally & Nüss, 2019). Er was veel onduidelijk in de plaatsing van deze soort en recent is ze zelfs in het nieuwe genus *Neoglyphodes* geplaatst (Streltsov, 2008). Omdat Pyraliden-deskundigen het hier niet mee eens waren heeft er onlangs een revisie plaatsgevonden, waarna de plaatsing van de buxusmot in het genus *Cydalima* breed is geaccepteerd. *Palpita perspectalis*, *Glyphodes perspectalis* en *Diaphania perspectalis* zijn nu officieel synoniemen geworden.

Literatuur

Mally, R. & M. Nuss, 2010: Phylogeny and nomenclature of the box tree moth, *Cydalima perspectalis* (Walker, 1859) comb. n., which was recently introduced into Europe.

Franje 14 (27) – februari 2011

(Lepidoptera: Pyraloidea: Crambidae: Spilomelinae). European Journal of Entomology 107: 393-400.

Streltsov, A.N. 2008: A new genus for *Glyphodes perspectalis* (Walker, 1859) (Pyraloidea, Crambidae, Pyraustinae). Euroasian Entomological Journal 7: 369-372.

Faunistische mededelingen

Hans Huisman

Hans laat enkele vlinders zien, waarvan de meeste nieuw zijn voor Wezep of Ouddorp.

Eccopisa effractella Zeller, Wezep 13.vii.2009 (♀) en 1.vii.2010 (♂). De vlinder is voor het eerst in ons land gevangen in Stein, 1984, daarna in 1986 in Geulle. De laatste jaren is er een reeks waarnemingen uit Drempt en Twello. De rups leeft op *Malus* (desnoods *Prunus* en *Corylus*). Het mannetje is goed te determineren aan de hand van de merkwaardige hakkel in de voorrand van de achtervleugel.

Sparganothis pilleriana (Denis & Schiffermüller) - Ouddorp, Westhoofd, 20.vii.2010 een zevental exx. op licht, een merkwaardige vangst: de vlinder is in Ouddorp voor het eerst in relatief groot aantal aangetroffen bij een inventarisatie van het natuurgebied De Punt in 1965. De volgende vangst stamt pas uit 1998, toen een exemplaar gevonden werd in een telefooncel, ook bij De Punt. Nu dus een vangst in de zuidelijke rand van het Westhoofd, dat direct aanligt tegen het duingebied van De Punt. Elders in Ouddorp is de soort nooit aangetroffen. Aan de voedselplant kan dat niet liggen; de rups is zeer polyfaag. Er zijn liefst 40 voedselplanten bekend van heel uiteenlopende aard: lage planten als andoorn (*Stachys*), weegbree (*Plantago*), knoopkruid (*Centaurea*), hop (*Humulus lupulus*), bosrank (*Clematis*), ook Iris (*Iris*) en vetkruid (*Sedum*), daarnaast kruipwilg (*Salix repens*), appel (*Malus*), druif (*Vitis vinifera*) en zelfs naaldhout. In ons land wordt de vlinder bijna uitsluitend gevonden in de duinen van het vasteland van Zuid- en Noord-Holland, met twee vindplaatsen in het binnenland: Wamel en bij Rhenen. Het verspreidingspatroon in Europa is eveneens bijzonder: verspreid, maar lokaal en meest zeldzaam maar tegelijk nogal eens schadelijk, o.a. voor de wijnbouw, vandaar de Duitse naam "Springwurm wickler". De soort kent seksuele dimorfie: het mannetje heeft de typische tekening, het wijfje, dat wat groter is, is meestal eenkleurig, glanzend donkerbruin met iets groenige of violette tint of soms geelbruin. Een hulpmiddel bij de herkenning zijn de lange, naar voren uitstekende palpen. Tymo Muus vult aan dat de soort in Nederland vooral voorkomt op (geteelde) aardbei (*Fragaria* sp.) en in de duinen waarschijnlijk op tormentil (*Potentilla erecta*).

Hans toont een serie van *Clepsis dumicolana* (Zeller) uit Twello gevangen door Jacques Wolschrijn op 15.ix.2010. Het is een nieuwkomer in ons land en komt mogelijk uit Zuid-Europa. De vlinder is nog vrij zeldzaam maar is ook op enkele andere plaatsen gevonden en kan zich dus blijkbaar handhaven. De rups leeft tussen samengesponnen bladeren van klimop (*Hedera helix*).

Hans toont een exemplaar van mogelijk *Pammene splendidulana* (Guenée) die hij eind april 2010 in Wezep heeft gevangen. Dit is een kleine, niet algemene soort, van eik (*Quercus*). Cees Gielis en Tymo Muus twifelen of het geen andere soort is; Tymo suggereert *Epinotia pygmaeana* (Hübner). Hans zal nog een genitaalpreparaat maken.

Eudemis porphyra Hübner - Lichtenvoorde, Koolmansdijk, 2.vii.2010, en Wezep, 9.vii.2010. De laatste tijd wordt de vlinder steeds meer buiten Zuid-Limburg gezien, op enkele plaatsen zelfs min of meer geregeld. Op het uiterlijk is de soort min of meer te onderscheiden

Franje 14 (27) – februari 2011

van *E. profundana* Denis & Schiffermüller door de dikke, komvormige, iets lichtere vlek op de binnenrand van de voorvleugel. Tymo Muus meldde in een eerdere bijeenkomst dat bij *E. porphyra* de schubbenkraag op de thorax zwartachtig is, het wortelveld egaal, vaalbruin of vaak okergeel en de poten zwart geringd. Bij *E. profundana* zou de schubbenkraag deels oranje zijn, het wortelveld drukker, wat gestreept of met vlekjes, en de poten donker- of lichtbruin geringd. Tymo gaf daarbij echter ook aan dat dit alleen te zien is bij verse exemplaren. Hans vindt het onderscheid op basis van deze kenmerken niet erg duidelijk: met de poten lukt het hem niet, met het wortelveld zelden en met de halskraag soms. Hans pleit er dan ook voor om, op zijn minst bij een mogelijk nieuwe vindplaats, altijd een genitaalpreparaat te maken. Er zijn goede onderscheidingskenmerken, zowel bij het mannetje als bij het wijfje, uitstekend afgebeeld en besproken in Jaarlijst 1993 (Huisman & Koster, 1996).

Agonopterix kaekeritziana (Linnaeus) - Ouddorp, Westhoofd, 20.vii.2010. De soort was bekend van enkele plaatsen in het zuidwesten van ons land maar nog niet van Ouddorp. De rups leeft op knoepkruid (*Centaurea*-soorten).

Cauchas fibulella Denis & Schiffermüller - Wezep, Pinetum, 15-23.v.2010, nogal wat exemplaren. De soort was wel uit de omgeving bekend, maar nog niet uit Wezep. De soort is vooral aangetroffen in Zuid-Limburg en een deel van de Veluwe.

Literatuur

Huisman K.J. & J.C. Koster. 1996. Nieuwe en interessante Microlepidoptera uit Nederland in het jaar 1993 (Lepidoptera). Entomologische Berichten 56: 37-55.

Tymo Muus: nieuwe en interessante microlepidoptera in Noord-Nederland

Tymo geeft eerst vondsten uit het Natuurmuseum van Friesland. Daarna volgt een lijst met soorten die door hemzelf zijn waargenomen.

Vondsten natuurmuseum:

In de winter van 2009 is Tymo in de collectie van het Natuurmuseum Fryslân gedoken onder toezien oog van conservator Peter Koomen. De verzameling herbergt veel historisch materiaal van noordelijke vlindersaars, maar het materiaal van de micro's is nog nooit echt geordend en nagekeken. Tymo heeft daar nu een begin mee gemaakt en belicht een aantal vermeldenswaardige soorten.

Whittleia retiella (Newman) – Haren 20.v.1978, leg. F. M. Smit. Nieuw voor de provincie Groningen. Deze kleine zakdrager is vooral bekend uit de kustgebieden van ons land, zoals de kwelders van Zeeland, Terschelling, Ameland en Schiermonnikoog. Roel van Klink en andere onderzoekers van de Rijksuniversiteit Groningen hebben de soort ook aangetroffen op de kwelders bij Holwerd (pers. med. Maurice Jansen). De eerste inlandse vondsten werden gedaan vanaf 1935 op de heidevelden bij achtereenvolgens Hollandse Rading, Diemen (prov. Utrecht) en Botshol (prov. Noord-Holland). Deze populaties hielden nog enkele jaren stand. In het millennium werd *W. retiella* gevonden bij Wijnjewoude, Lippenhuizen en het Oosterschar (prov. Friesland) waar de soort in blauwgrasland voorkomt. Het Harense exemplaar werd gevonden in de oude Groningse collectie. Uit deze provincie was de soort nog niet bekend.

Nemapogon wolffella (Karsholt & Nielsen) - Terschelling, Midland, 5.vi.1991, leg. J. Bunnink; Terschelling, 12.vi.1986, leg. F. Zwart. Nieuw voor de prov. Friesland. Tymo heeft het voorkomen van deze donkere Tineide, die geruime tijd geleden is onderscheiden van de bekendere *N. cloacella* (Haworth), onderzocht door alle donkere specimens van *N. cloacella* te genitaliseren. Twee exemplaren van het Friese eiland (zowel ♀ als ♂) bleken daardoor *N.*

Franje 14 (27) – februari 2011

wolffiella te zijn. Hoewel tal van auteurs verschillen tussen deze soorten noemen in de kopkleur of vleugeltekening, kon Tymo geen consistente uitwendige verschillen tussen de beide soorten ontdekken.

Sorhagenia rhamniella (Zeller) - Oosterwolde, 30.vii.1996, leg. A. van Randen, is nieuw voor de provincie Friesland.

Tymo en Gerrit Tuinstra vingen onlangs twee exx van deze soort in Beetsterzwaag en Oosterwolde. Het exemplaar uit de museumcollectie, dat geordend stond onder *Scythropia crataegella* Linnaeus, toont aan dat de soort al wat langer in de provincie voorkomt.

Depressaria sordidatella (Tengström) – Sexbierum prov. Friesland, 30.iv.1965, leg. G. Stobbe. Tymo is begonnen het genus *Depressaria* in de collectie te ordenen en is tot de conclusie gekomen dat *D. douglasella* (Stainton) niet voorkomt in Friesland, maar dat het *D. sordidatella* betreft. *D. sordidatella* leek in Nederland vrij zeldzaam te zijn en mogelijk alleen bekend uit Twente (bron: WVF). Het lijkt er echter op dat *D. douglasella* juist veel zeldzamer is en *D. sordidatella* algemener. Hans Huisman vult aan dat hij al eerder heeft gepubliceerd, dat de soort vaak verkeerd gedetermineerd wordt, en dat correctie daarvan dus nieuwe inzichten in het voorkomen van deze soort heeft gegeven.

Acleris notana (Donovan) – Sexbierum, prov. Friesland, 2.xi.1961, leg. G. Stobbe. Tymo geeft aan dat *A. notana* meer satijnachtige ondervleugels heeft in vergelijking met de meer rokerige vleugels van *A. ferrugana* (Denis & Schiffermüller). Verder heeft *A. notana* vooral witte schubben in de driehoekige vlek en *A. ferrugana* zwarte vlekken in het basale deel. Bij *A. notana* zijn de vleugelpunten meer afgerond en is de apex meer gaasachtig getekend. In de Friese collectie blijkt *A. ferrugana* dominant aanwezig, al komt *C. notana* hierin ook voor.

Eucosma tripoliana (Barrett) – Oosterwolde, prov. Friesland, 17.viii.1996, leg. A. van Randen, een soort die in het noorden van ons land slechts bekend is van de Wadden. Deze interessante vondst werd ver inlands gedaan en stond tussen een reeks van *E. cana* (Haworth). De soort is bekend van zeeaster (*Aster tripolium*), maar komt mogelijk ook voor op de gewone (tuin)aster (*Aster* sp.).

Oxyptilus chrysodactyla (Denis & Schiffermüller) – Haren, nieuw voor Groningen, 25.vii.1980, leg. F.M. Smit. Recent is de soort ook gevonden door Kees Boele in de Hortus, waar de soort mogelijk onontdekt al ruim 25 jaar aanwezig is.

Scoparia pyralella (Denis & Schiffermüller) – Oosterwolde, prov. Friesland, 6.vii.1991, leg. A. van Randen. In het noorden slechts bekend van Ameland, waar nu één vondst bij komt.

Eurypis pollinalis (Denis & Schiffermüller) – Weerdinge, prov. Drenthe, 25.vi.1949, G. Hoogers. Dit is één van de micro's die in rap tempo uit ons land verdwenen is. Aan het eind van de 19e eeuw was de soort op de meeste oostelijke en zuidelijke heidevelden wel te vinden maar ook gewoon in Groningen. Na 1950 nam de populatie om onbekende reden af, waardoor ze tien jaar later niet meer in Drenthe werd gevonden en nog eens vijf jaar later ook niet meer in Overijssel. Omtrent 1973 verdween de soort uit het laatste vliegebied aan de noordelijke Veluwe.

Vondsten door Tymo zelf gedaan:

Door Microlepidoptera.nl is nu vier maal een excursie georganiseerd: Meijndel tweemaal, Meinweg en Schiermonnikoog elk éénmaal. Het aantal deelnemers over de jaren heen was 32 uit Nederland en twee uit het buitenland. Opvallend is dat het gros van de deelnemers zich ook is gaan specialiseren in micro's. In 2011 wordt de excursie mogelijk gehouden bij de Havelterberg van 18-23 juli. Tymo bespreekt zestien soorten, onder andere afkomstig van de excursie 2010

Franje 14 (27) – februari 2011

naar Schiermonnikoog. Omdat de vondsten van Schiermonnikoog ook elders worden gepubliceerd worden alleen de soorten genoemd die niet tijdens de excursie werden gevonden. De voorlopige lijst bestaat uit 264 soorten microlepidoptera, 186 macrolepidoptera en 13 dagvlinders.

Caloptilia azaleella (Brants) - Gekweekt te Drachten, 2.iv.2009 van azalea (*Rhododendron azaleae*). Was nog niet in de noordelijke provincies gevonden. Van oorsprong een Aziatische soort, die vooral in kassen voorkomt, maar in stedelijke gebieden ook met regelmaat daarbuiten.

Monopis imella (Hübner) - Drachten, 7.iv.2009, is nog niet noordelijker dan Wezep gevonden en dus nieuw voor het noorden. De vlinder was nog nooit gekweekt. Tymo heeft een grote serie gekweekt uit potgrond. De zakjes van deze soort zijn opvallend lang in vergelijking met die van andere *Monopis*-soorten.

Amphisbatis incongruella (Stainton) - Was uit het noorden slechts bekend van een vliegplaats bij het Dwingelderveld (prov. Drenthe). Daar komt nu een vondst bij te Lippenhuizen op 25.iv.2010. Deze bijna *Coleophora*-achtige Oecophoridae leeft als rups in een smalle koker deels met een basis van struikheidebloempjes (*Calluna vulgaris*). De adult vliegt vroeg in het jaar, maar is nogal onopvallend. Mogelijk is de soort algemeen.

Mompha idaei (Zeller) – Deze werd gevonden op Terschelling op 9.vi.2010, waar talloze adulten rustten op jonge planten van het gewone wilgenroosje (*Chamerion angustifolium*), die 10-20 cm boven de heideplanten uitstaken. Deze zeldzame soort was door Leo Bot al elders op dit eiland gevonden, maar nog niet aan de westkant van het eiland.

Gelechia nigra (Haworth) - Beetsterzwaag, 6.vii.2010, op licht. Deze soort leeft als rups op populier (*Populus* sp.), vooral in de kustregio en langs de grote rivieren. De soort was nog niet bekend uit het noorden. Op 8 juli vond John van Roosmalen ook een exemplaar in Utrecht en enkele dagen later werd nog een exemplaar te Leeuwarden gevonden. Mogelijk is de soort zich aan het uitbreiden.

Anarsia lineatella (Zeller) is een mooie Gelechiide, die meerdere keren in juli 2010 is verzameld op licht en eveneens nog niet bekend is uit het noorden van ons land. Het is in kassen soms een plaag op de vruchten van perzik (*Prunus persica*), maar de rups komt ook wel voor op andere *Prunus*- en *Malus*-gewassen.

Nephtopterix angustella (Hübner) is een soort, die als rups leeft in de zaden van vogelkers (*Prunus padus*) en op 23.vi.2010 werd gevangen te Beetsterzwaag. Lokaal algemeen in de duinen, maar lijkt zich langs de IJssel uit te breiden. In de noordelijke provincies was ze nog niet bekend was.

Palpita vitrealis (Rossi) werd door Abel Jagersma en Kees Boele gevangen in het Friesche Veen op 22.ix.2010. Het betreft de eerste noordelijke vondst van deze migrerende soort die in Nederland vooral als rups leeft op liguster (*Ligustrum* sp.) maar in het zuiden van Europa gebonden is aan olijf (*Olea europaea*). Het exemplaar werd bij Tymo afgegeven voor de verzameling, maar gelukkig bleek voortijdig dat het een wijfje was en dus kon een kweekje worden opgezet.

Jan Scheffers

Jan laat eerst een aantal exoten zien die hij heeft uitgekweekt. Deze rupsen krijgt hij via zijn schoondochter van een bedrijf dat handelt in exotische groenten en fruit. De eerste is *Maruca vitrata* (Fabricius), die hij een keer van kousenband (*Vigna unguiculata*) uit Thailand heeft uitgekweekt en een keer van peultjes (*Pisum sativum*) uit Kenia (fig. 4). Andere exoten, waarvan hij beeldmateriaal laat zien, heeft hij nog niet op naam kunnen brengen. Het gaat om een

Franje 14 (27) – februari 2011

Pyralide uitgekweekt uit kokosnoot (*Cocos nucifera*) uit Ivoorkust en een bladroller uitgekweekt op mandarijn (*Citrus reticulata*) uit China. Ook vanuit de zaal komt geen signaal van herkenning. Vervolgens toont Jan een zwarte *Pyrausta* soort met wat witte vlekjes afkomstig uit Frankrijk. Behalve een suggestie van Cees Gielis weet niemand van de aanwezigen welke soort het is.

Verder toont Jan een foto van de in Nederland vrij zeldzame soort *Aethes williana* (Brahm), gevangen op 26.iv.2007 in het Bloedbergduin bij Monster. Van *Spuleria flavicaput* (Haworth) laat hij het schadebeeld aan de twijgen van eenstijlige meidoorn (*Crataegus monogyna*) zien te Naaldwijk, waarin de rups van deze soort boort, en de fraaie adult (fig. 7-8). Hierna spoort Jan mensen aan om meer naar mijnen te kijken. Dit is een manier om vrij eenvoudig een flinke soortenlijst voor een bepaald gebied te verkrijgen, omdat veel soorten via de mijn goed op naam te brengen zijn.

Jan toont voorbeelden van mijnen die hij heeft gevonden. In Monster werden aangetroffen: *Stigmella freyella* (Heyden) met mijnen op zeewinde (*Calystegia soldanella*) (fig. 5-6) en haagwinde (*Calystegia sepium*); zak en vlekmyin van *Coleophora gryphipennella* (Hübner) op hondsroos (*Rosa canina*) en andere soorten van het genus *Rosa*, Jan heeft hem eenmaal op braam (*Rubus* sp.) gevonden; *Parornix finitimella* (Zeller) met mijn en rups op sleedoorn (*Prunus spinosa*); *Phyllocnistis unipunctella* (Stephens) met rups gevonden in mijn op zwarte populier (*Populus nigra*) (fig. 1); *Ectoedemia argyropeza* (Zeller) rups (niet zichtbaar) in mijn op ratelpopulier (*Populus tremula*); *Ectoedemia intimella* (Zeller) rups in mijn op grauwe wilg (*Salix cinerea*) (fig. 9). Te Naaldwijk werden waargenomen: *Stigmella plagicolella* (Stainton) met mijnen op sleedoorn *Prunus spinosa* en *Prunus spec.* (fig. 2); *Ectoedemia septembrella* (Stainton) met mijnen (éénmaal met rups) op gevleugeld hertschooi (*Hypericum tetrapterum*). Te 's-Gravenzande tenslotte werden *Ectoedemia hannoverella* (Glitz) met een mijn op canadese populier (*Populus x canadensis*) en *Ectoedemia turbidella* (Zeller) met eveneens een mijn op grauwe abeel (*Populus x canescens*). Bij deze twee laatste soorten blijft in de herfst, net boven de mijn, het bladgroen in het blad aanwezig, waardoor de mijnen direct opvallen.

Bert Groothedde

Bert toont foto's van een opvallend bleke *Aglais urticae* (Linnaeus) of kleine vos, die hij deze zomer in zijn tuin zag.

Frans Groenen: bijzondere vangsten 2010

Tijdens zijn vakantie in Zuid Frankrijk ving Frans in de omgeving van het dorpje Mormoiron, Vaucluse, de bruine vorm van *Cydia amplana* (Hübner). De gewone vorm van de soort, die een duidelijker witte vlek heeft, vloog er overigens massaal en kon door kloppen van de eiken (*Quercus* sp.) volop gevangen worden.

Pandemis cinnamomeana Treitschke werd tijdens een vangavond op licht gevangen in het herinrichtingsgebied van de Kleine Beerze te Hoogeloon. Dit is een uitbreiding van het areaal in de Kempen. Het mannetje is herkenbaar aan de witte kop. De soort heeft zich de laatste jaren uitgebreid in Nederland en kent ook steeds meer vindplaatsen langs de kust (microlepidoptera.nl). Vóór 2005 was de soort alleen bekend uit Zuid Limburg; daarna is de soort door Frans gemeld van de Kempen. Nu wordt de soort ook vermeld uit Noord- en Zuid Holland en van de grens tussen Drenthe en Groningen. Deze meldingen heeft Frans overigens niet kunnen verifiëren in de literatuur. Verder staan er een paar meldingen op de website

Franje 14 (27) – februari 2011

waarneming.nl. De twee meldingen uit Wageningen en Ruiner AA zijn twijfelachtig, omdat er foto's van *Pandemis cerasana* (Hübner) bij staan.

In 2009 heeft Frans *Isophrictis striatella* Wocke, gevangen in de Meinweg bij Roermond. Dit jaar ving hij een *Isophrictis* soort in het herinrichtingsgebied van de Kleine Beerze te Hoogeloon. Dit exemplaar was beduidend groter dan de exemplaren uit Roermond, wat aanleiding was een preparaat te maken. Na determinatie bleek het een exemplaar van *Isophrictis anthemidella* (Wocke) te zijn. De soort is in 2007 nieuw voor Nederland gemeld van materiaal uit de collectie Schreurs. Hij had vlinders gevangen in 2001, 2004 en 2006, alle te Schinveld. Op de microlepidoptera.nl staat nog een melding van de Meinweg, maar deze vondst kon in de literatuur niet worden teruggevonden. De meest nabijgelegen vindplaatsen in het buitenland liggen in NordRhein-Westfalen in Duitsland.

Literatuur

Huisman, K.J., J.C. Koster, E.J. van Nieukerken & W.N. Ellis, 2007. Microlepidoptera in Nederland in 2005.-Entomologische Berichten 67: 34-47.

Frans Groenen: gespecialiseerde organen in Tortricidae, Olethreutinae

De mannetjes van veel soorten Tortricidae hebben gespecialiseerde organen die tribus-, genus- of soortsgelaten zijn. Deze organen kunnen zich bevinden op de antennen, de voorvleugels, de boven- en onderzijde van de achtervleugels, het abdomen, de tibia's en inwendig, als androconische groepen schubben op de vleugels, schubbenpuistjes of meer complexe structuren. De functie van deze structuren is vermoedelijk de productie en verspreiding van mannelijke geurstoffen, die ervoor zorgen dat vrouwtjes de vlucht onderbreken, een rusthouding aannemen en/of het achterlijf uitstrekken. In sommige gevallen is echter bekend dat deze mannelijke geurstoffen niet gericht zijn op het vrouwtje, maar het paringsgedrag en het paren van andere mannetjes hinderen die eveneens het vrouwtje benaderen. Geurorganen worden niet vaak gebruikt voor determinatie, omdat ze minder constant zijn dan andere kenmerken. Soms kunnen ze gebruikt worden voor het vormen van super-genera groepen als Tribii. Frans laat een aantal van deze organen laten zien; de uitwendige met de videocamera, de inwendige als foto.

Uitwendig:

Tortricinae:

Schubbenpuist voorvleugel: *Acleris hastiana*

Costale omslag voorvleugel: *Clepsis consimilana*

Antenne inkeping: *Pandemis cinnamomeana*

Olethreutinae:

Bactrini:

Geen kenmerken: *Bactra*

Tibia en onderzijde achtervleugel: *Endothenia gentianaeanana*

Olethreutini:

Tibia: *Lobesia reliquana*

Oksel achtervleugel cremekleurige bundel: *Hedya ochroleucana*

Tibia en anale achtervleugel omslag: *Piniphila bifasciana*

Tibia en onderzijde achtervleugel, anale zijde: *Apotomis betuletana*

Franje 14 (27) – februari 2011

Eucosmini:

uitholling met afwijkende schubben onderzijde voorvleugel: *Thiodia citrana*

onderzijde achtervleugel: *Rhopobota naevana*

uitholling antenne in mannetje: *Spilonota sp.*

costale omslag: *Epinotia*, *Eucosma*, *Pelochrista*, *Epiblema*

holte met schubben op bovenzijde achtervleugel: *Crocidosema*

in anale vouw bovenzijde achtervleugel lange schubben bundel: *Notocelia uddmanniana*

Grapholitini:

uitholling anale bovenzijde achtervleugel: *Cydia fagiglandana*

uitholling met schubben voorrand bovenzijde achtervleugel: *Pammene argyrana*

costale omslag voorvleugel: *Dichrorampha simpliciana*

Inwendig:

Eucosmini:

draadvormige schubben op genitaal: *Gypsonoma dealbana*

onduidelijk paar, ronde pockets in membraan tussen S6 en S7 bij het vrouwtje: *Thiodia citrana*

Grapholitini: coremata lang, soms T8 met bundels verborgen in membraanachtige zakken:

Grapholita jungiella

Geurschubben komen ook wel bij andere groepen of bepaalde soorten uit andere groepen voor. Ondermeer bij Gelechiidae (bijv. *Scrobipalpa*), Pterophoridae, Cosmopterigidae en bij veel tropische soorten van de Alucitidae. Het is daar dan consequent bij een geheel genus aanwezig, dus geeft ook een phylogenetische relatie aan. Ook bij dagvlinders zijn geurschubben bekend.

Achtergrondinformatie is te vinden in:

Horak, M., 2006. Monographs on Australian Lepidoptera. Vol. 10: Olethreutine moths of Australia (Lepidoptera: Tortricidae). CSIRO Publishing, Collingwood, Australia. 1-522.

Komai, F., 1999. A taxonomic review of the genus *Grapholita* and allied genera (Lepidoptera: Tortricidae) in the Palaearctic region. Ent. Scand. Suppl. 55: 1-226.

Razowski, J., 2003. Tortricidae of Europe, Vol. 2: Olethreutinae. Slamka, Bratislava 1-301.

Cees Gielis, mede namens Arnold Schreurs en Martin van Stiphout

Cnephasia pumicana (Zeller) en *C. pasiuana* (Hübner) zijn in het verleden door Razowski gesynonimiseerd. John Langmaid constateerde echter grote verschillen in de biologie samenhangend met het fenotypisch verschil tussen donkere en lichte groepen exemplaren. Verder onderzoek toonde aan dat zowel de mannetjes als de vrouwtjes per groep verschillen in de genitalia. Daarop zijn beide weer als aparte soorten erkend: *C. pumicana* is de lichte soort, *C. pasiuana* de donkere. Arnold Schreurs en Martin van Stiphout vroegen zich af hoe de situatie in Nederland is. Bij onderzoek van het genus *Cnephasia* uit het Meijnweg-gebied te Posterholt bleken een viertal exemplaren te behoren tot *C. pumicana*. Twee exemplaren zijn door hen verzameld op 12.vii.2010, en op 16.vii.2009 en 5.vii.2002 elk één ex.. De soort is **nieuw voor de Nederlandse fauna**. De twee soorten komen in een verschillend biotoop voor.

Gerrit Tuinstra

Gerrit geeft een overzicht van bijzondere vondsten. Tenzij anders aangegeven zijn ze allemaal van de provincie Friesland.

Franje 14 (27) – februari 2011

Ectoedemia decentella (Herrich-Schäffer) - Werd met het net gevangen te Appelscha op 27.vi.2010. De soort leeft op de zaden van gewone es-doorn, (*Acer pseudoplatanus*).

Nemophora oxsenheimerella (Hübner) - Aangetroffen te Oranjewoud op 3.vi.2010 en te Appelscha op 12.vi.2010. De soort is gebonden aan Spar (*Abies*).

Argyresthia abdominalis Zeller, *Argyresthia dilectella* Zeller en *Argyresthia arceuthina* Zeller werden alle drie te Appelscha waargenomen. Ze zijn gebonden aan jeneverbes (*Juniperus communis*). Van de eerste twee werden meerdere exemplaren op 25.vi.2010 waargenomen, van de derde soort werden tientallen tot honderden ex. op 1.vi.2010 waargenomen.

Ypsolopha sequella (Clerck) - Emmen, 27.vii.2010 is nieuw voor Drenthe. De soort is gebonden aan esdoorn (*Acer* sp.).

Ptocheuusa paupella (Zeller) - Lauwersoog (prov. Groningen), 2.vii.2010. Er werden drie exemplaren verzameld. De soort leeft op heelblaadjes (*Pulicaria dysenterica*) en is niet eerder in Groningen waargenomen.

Monochroa tetragonella (Stainton) - Lauwersoog (prov. Groningen), 2.vii.2010, tientallen exx. De soort leeft op melkkruid (*Glaux maritima*) langs de kust en is bekend van de provincies Zeeland en Zuid-Holland en van het Waddengebied. De vondst is nieuw voor Groningen en is in het noorden van ons land de enige van het vaste land.

Caryocolum blandella (Douglas) - Oosterwolde, 29.vii.2010 is een soort die zeldzaam is, en vooral gemeld is van het midden en zuiden van ons land, in 2009 werd één ex. op dezelfde plek gevonden en toen op de Snellen-vergadering getoond. Daarbij kwam een reactie uit de zaal dat het om een andere soort zou gaan. In 2010 werden twee ex. van dezelfde plaats opgejaagd uit een vegetatie onder en bij eiken met veel grote muur (*Stellaria holostea*).

Epinotia granitana (Herrich-Schäffer) - Oranjewoud, 3.vi.2010; Appelscha, 25.vi.2010. De soort is gebonden aan fijnspar (*Picea* sp.).

Epilema turbidana (Treitschke) - Lauwersoog (prov. Groningen), 2.vii.2010, 2 exx. op licht. Nieuw voor de provincie Groningen en nieuw voor Noord Nederland. Gebonden aan groot hoefblad (*Petasites hybridus*). In 2000 ving Jaap Zwier de soort te IJzerveorde.

Cydia duplicana (Zetterstedt) - Zeege (prov. Drenthe), 5.vi.2010, opgejaagd uit jeneverbes (*Juniperus communis*).

Hellinsia lienigianus (Zeller) - Marum (prov. Groningen), 29.v.2010 werd gekweekt van bijvoet (*Artemisia vulgaris*).

Nephoterix angustella (Hübner) - Lauwersoog (prov. Groningen), 2.vii.2010, een soort van kardinaalsmuts, (*Euonymus europaeus*). Nieuw voor Groningen en Noord Nederland.

Homoeosoma sinuella (Fabricius) - Lauwersoog (prov. Groningen), 10.vi.2010, een soort van smalle weegbree (*Plantago lanceolata*). Nieuw voor de prov. Groningen.

Whittleia retiella (Newman) - Wijnjewoude, 14.v.2010, Ureterp, 1.v.2009 drie exx. Verspreiding in Nederland: Waddeneilanden en de provincies Zeeland, Friesland, Drenthe en Overijssel. Het exemplaar van Wijnjewoude werd gesleept in een vochtig blauwgrasland en de exemplaren van Ureterp zijn afkomstig uit een droog heideterrein. Cees Gielis merkt op dat de soort ook bekend is uit Hilversum.

Yponomeuta irrorella (Hübner) - Appelscha, 7.vii.2010, meerdere exx.. Er zijn weinig waarnemingen in het oosten en zuidoosten van ons land. Nieuw voor Noord-Nederland. Tymo heeft de soort die leeft op kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*) tweemaal eerder gevangen, waaronder op de Kamps Heide nabij het Ballooërveld tijdens de Snellen en Ter Haar-excursie in 2009. Wellicht zwerft de soort misschien nogal. Harry Groenink merkt op dat de soort bij hen rond Dalfsen, waar veel kardinaalsmuts staat, erg gewoon is.

Franje 14 (27) – februari 2011

Elachista serricornis Stainton - Beetsterzwaag, 11.v.2010, maar het kan ook eventueel *Cosmiotes exactella* betreffen: er is een genitaalpreparaat nodig voor een definitieve diagnose. Hans Huisman geeft aan dat *C. exactella* iets meer dwarslijnen heeft en dan zou het eerder *C. exactella* zijn en niet *E. serricornis*.

Mompha jurassicella (Frey) - Drachten, 6.iv.2010. De eerste waarneming van deze soort werd in 2006 gedaan te Kortgene. Zie hiervoor ook Franje 13 (26): 51-54. Eén ex. van 17.iv.2005 uit een tuin te Drachten blijkt inderdaad *M. jurassicella* te zijn en daarmee ook het oudst bekende exemplaar van Nederland.

Cosmopterix lienigiella Lienig & Zeller - Lauwersoog (prov. Groningen), 10.vi.2010 en 2.vii.2010. Maurice Jansen meldt dat hij in oktober 1995 en 1997 honderden mijnen heeft gevonden in het Lauwersmeergebied in de Kollumerwaard, nog net in Friesland. De mijnen zijn in het najaar opvallend aanwezig. De soort is vooral in west NL en op de Waddeneilanden gevonden. De soort is nieuw voor Groningen.

Metzneria metzneriella (Stainton) - Appelscha, 27.vi.2010. De soort leeft op knooppkruid (*Centaurea* sp.) en wordt vooral in de zuidelijke helft van ons land gevonden. De identificatie is niet zeker en tijdens de vergadering kan niemand uitsluitel geven.

Eucosma rubescana (Constant) - Een mannetje en een wijfje werden aangetroffen in Lauwersoog (Groningen) op 2.vii.2010. De soort leeft van zeeaster (*Aster tripolium*). Er zijn slechts twee exx. uit ons land bekend die beide werden gevonden op Terschelling in 1994! (leg. Leo Bot). Nieuw voor Groningen. Hans Huisman en Maurice Jansen twifelen aan de identificatie, omdat het zo'n zeldzame soort is. Advies is om een genitaalpreparaat te maken.

Coleophora clypeiferella Hofmann - Appelscha, 25.vii.2010 De soort is gebonden aan melde-soorten (*Atriplex* spec.). Bekend van de zuidelijke helft van ons land en van één waarneming in Groningen en Drenthe. Nieuw voor Friesland.

Dichrorampha plumbagana (Treitschke) - Zeege (Drenthe), 5.vi.2010, vooral oudere waarnemingen, het meest in midden en zuiden van ons land. Nieuw voor Drenthe. Op de ongemaaide overgang met erg veel duizendblad van extensief beheerd grasland naar heide. Uit de zaal wordt opgemerkt dat andere soorten er vergelijkbaar kunnen uitzien.

Verslag van de najaarsbijeenkomst van de sectie Ter Haar op 9 oktober 2010 in Schoonrewoerd

Maja S.M. de Keijzer

Aanwezig: 39 personen: Gerard Bergsma, Frits Bink, Stieneke Bontsema, Henk Bunjes, Anton Cox, Maurice Franssen, Ab Goutbeek, Mathilde Groenendijk, Hans Groenewoud, Harry Groenink, Carel ten Ham, Henk Hunneman, Maurice Jansen, Willem G. de Jong, Dity Jongsma, Klaas Kaag, Maja de Keijzer, Iet Kiel-Hartog, Sandra Lamberts, Wim Olyslager, Willem Oosterhof, Gerrit Padding, Marcel Prick, W. van Rooyen, Andy Saunders, Rinske Scheifes (introducée), Jannie Sinnema-Bloemen, Siep Sinnema, Jan Scheffers, J. Schipperen, Piet van Son, Joke Stuurman, Gerrit Tuinstra, Eddy Vermandel, Ruud Vis, Dik Visser, Hugo van der Wolf, Kees Zwakhals en Jaap Zwier

Afwezig met afmelding: 13 leden: Anna Almekinders, Kees Boele, Dick Groenendijk, Bert Groothedde, Hans Huisman, Abel Jagersma, Ben Kruijzen, Hans Kuyk, Wiebe Poppe, Marja van der Straten, Jeroen Voogd, Rob de Vos, Cun Wijnen.

Fig. 1. *Phyllocnistis unipunctella* op *Populus nigra*, Monster, 29.vii.2009, leg. J. Scheffers

Fig. 2. *Stigmella plagicolella* op *Prunus spinosa*, Bloedbergduin, Monster, 22.x.2010, leg. J. Scheffers.

Fig. 3. *Inachis io*, pop geparasiteerd, Wijdewormer, leg. J. Stuurman

Fig. 4. *Maruca vitrata*,
29.iv.2010 peultjes import
Kenia, adult 22.v.2010.

Fig. 5-6. Midden en onder:
Stigmella freyella op zeewinde
(*Calystegia soldanella*), te
Monster, 8.ix.2009, leg. J.
Scheffers

Fig. 7. *Spuleria flavicaput* e.l., snoeihout *Crataegus monogyna*, 2009, Naaldwijk, leg. J. Scheffers.

Fig. 8. *Spuleria flavicaput* op *Crataegus monogyna*, 15.iii.2009, Naaldwijk, leg. J. Scheffers.

Fig. 9. *Ectoedemia intimella* op *Salix cinerea*, Monster, 25.x.2008, leg. J. Scheffers.

Franje 14 (27) – februari 2011

Opening

Voorzitter Maurice Franssen opent de vergadering en heet iedereen van harte welkom, vooral Rinske Scheifes die al jaren geïnteresseerd is in vlinders en die tijdens een nacht lichten in het veld tijdens een KNNV-cursus van Maurice en Dick over de sectie Ter Haar heeft gehoord.

Notulen van de voorjaarsvergadering in Franje 13 (26) 15 september 2010

Op pagina 69 wordt onder de bijdrage van Jaap Zwier van de Faunistische Mededelingen vermeld dat er bij twijfel altijd een genitaalpreparaat gemaakt zou moeten worden. Hier is weggevallen, dat dit inderdaad gedaan is en dat dit preparaat de determinatie bevestigt.

Vanuit de zaal wordt als aanvulling een vroege waarneming van *Erannis defoliaria* van 4.ix.2010 gemeld. In de literatuur worden incidentele vroege waarnemingen vanaf augustus vermeld, hetgeen ondermeer is terug te vinden in *Nachtvlinders* van P. Waring en M. Townsend (edities 2006-2007).

Diverse bestuursmededelingen

Helaas gaat de aangekondigde lezing over de timing van de rupsen van de wintervlinders en het broedseizoen van zangvogels (mezen) vandaag niet door. De heer Luc te Marvelde landt namelijk vanmorgen op Schiphol na een verblijf in het buitenland. De lezing is uitgesteld tot de voorjaarsbijeenkomst van onze sectie op zaterdag 26 maart 2011.

De voorzitter memoreert een recente publicatie van een van onze leden. *Ruimte voor insecten. Een nieuwe visie op insectenbescherming* van Frits Bink is zojuist gepubliceerd door KNNV-uitgeverij.

Diverse bestuursleden doen aan pr-werk om de interesse voor vlinders op te wekken en aan te moedigen. Zo hebben Maurice Franssen en Dick Groenendijk workshops en excursies gegeven voor KNNV-leden waarbij men kon kennismaken met het herkennen en determineren van nachtvlinders. Gerrit Tuinstra heeft in Drenthe workshops verzorgd. Het positieve gevolg is dat mensen naar vlinders kijken en waarnemingen doorgeven en dat levert een schat aan gegevens op. Leden die geïnteresseerd zijn om ook een presentatie te verzorgen voor algemeen publiek kunnen met Gerrit contact opnemen: hij heeft een PowerPoint-presentatie ter beschikking voor het goede doel.

De data van de vergaderingen van beide secties zijn vastgesteld voor 2011; de gegeven data zijn wat het voorjaar betreft echter achterhaald en daarom volgen hieronder de juiste data:

Snellen zaterdag 5 maart 2011 (let op, dit wijkt af van hetgeen vermeld is)

Ter Haar zaterdag 26 maart 2011 (let op, dit wijkt af van hetgeen vermeld is)

Snellen zaterdag 8 oktober 2011

Ter Haar zaterdag 5 november 2011

Alle bijeenkomsten vinden plaats in De Schaapskooi, Overboeicop 15 te Schoonrewoerd.

Excursies Ter Haar/Snellen

De verslaglegging over de gezamenlijke excursie uit 2007 (Kuinre) wordt begin 2011 verwacht. Aan het verslag van de excursie uit 2008 (Zuid Limburg) wordt eveneens hard gewerkt en het verslag van 2009 is als elektronisch bestand bij Gerrit Tuinstra op te vragen. Overwogen wordt om van het 2009-verslag, dat zeer uitgebreid is, een verkorte versie te maken voor *Franje*.

De Texel-excursie uit 2010 is georganiseerd door Rob de Vos. Namens Rob vraagt het bestuur ieders medewerking om zo snel mogelijk alle waarnemingen naar Rob toe te zenden, zodat hij aan de verslaglegging kan gaan werken.

Franje 14 (27) – februari 2011

Na deze terugblik op de afgelopen jaren vraagt de voorzitter aan de aanwezige leden of iemand plannen of initiatieven heeft voor een excursie in 2011. Vanuit de vergadering komen geen voorstellen. Daarop ontvouwt de voorzitter het plan van twee bestuursleden, Maurice Franssen en Henk Hunneman, om een weekend te organiseren in het Limburgse Meinweggebied. Op dit voorstel wordt zeer positief gereageerd. Er moet nog een groeps-onderkomen gevonden worden op een redelijke afstand van het te onderzoeken gebied. Rekening houdend met de stand van de maan en voorkeur van de aanwezigen, zal het zeer waarschijnlijk het weekend van 1-3 juli 2011 worden.

Maar we kijken nog verder vooruit. Gepolst wordt wat men denkt van een mogelijke excursie in 2012 op Terschelling. Een mooi eiland, waarvan de vlinderfauna weliswaar redelijk onderzocht is, maar dat door zijn diversiteit aan landschappen veel mogelijkheden biedt. De overtocht per auto is duur en vanuit de zaal wordt een alternatief aangedragen dat eerder bij een NEV-zomervergadering is toegepast: laat uw auto aan de wal en huur in Harlingen een fiets met aanhanger om het eiland te doorkruisen. Voorlopig houden we Terschelling als mogelijkheid op de lijst. Wellicht ten overvloede: iedereen die een goede excursieplek weet of een excursie wil (mee) organiseren en daar een aantrekkelijk gebied voor weet kan zich melden bij het bestuur.

Bestuursamenstelling

Maurice Franssen heeft drie jaar als voorzitter gefungeerd en is statutair aftredend. Hij stelt zich herkiesbaar voor deze functie en wordt bij acclamatie herkozen.

In november 2011 zijn Maja de Keijzer (secretaris) en Henk Hunneman (bestuurslid) statutair aftredend. Zij hebben dan twee bestuursperiodes van drie jaar gehad en zijn daarom niet herkiesbaar.

Ieder lid kan zich aanmelden als kandidaat voor een bestuursfunctie. Hebt u interesse, dan kunt u zich tot 10 oktober 2011 bij het bestuur aanmelden. Indien er meerdere kandidaten zijn, zal er een verkiezing volgen.

Financiële zaken

De penningmeester heeft een financieel overzicht met een jaaroverzicht over 2010 en een begroting voor 2011 gemaakt dat op diverse tafels ter inzage ligt. Binnen het bestuur is afgesproken om in het vervolg de financiële verslaglegging in het voorjaarsnummer van *Franje* op te nemen.

Door gericht te werken aan achterstallige contributie heeft de penningmeester een grote achterstand in ontvangsten weggewerkt. De meeste leden verliezen het overzicht over de contributie door de gewoonte om contant de contributie te betalen tijdens een van de vergaderingen. Om het uzelf en de penningmeester makkelijker te maken, zullen we in het vervolg in *Franje* een oproep tot contributie plaatsen. De mogelijkheid om contant bij de penningmeester uw contributie te betalen blijft gehandhaafd, maar als de contributie per bank of giro wordt overgemaakt, houden we als lid en als bestuur een helder overzicht. Mocht de penningmeester geen betaling ontvangen, dan zal een herinnering worden uitgestuurd.

Rondvraag

Er zijn geen punten voor de rondvraag.

Faunistische mededelingen

Maurice Franssen: de *stenochrysis*-crisis

Maurice bericht namens Rob de Vos over de problemen met de dubbelsoorten *Diachrysia chrysitis* (Linnaeus) en *D. stenochrysis* (Warren). De koperuil *D. chrysitis* is een bekende soort in Europa, terwijl *D. stenochrysis* met zekerheid is vastgesteld in oostelijk Azië. Of het Europese taxon *tutti* (Kostrowicki) een synoniem is van *stenochrysis* staat nog te bezien. Op grond van biochemisch onderzoek is vastgesteld dat *D. chrysitis* en *D. stenochrysis* twee verschillende soorten zijn; in Oost-Azië lijken ze ook uiterlijk verschillend te zijn. Recent is een artikel verschenen van Colin Plant (*Entomologist's Rec. J. Var.* 122 (2010): 128) waarin beweerd wordt dat het onderscheid ook in Europa simpel is: bij *D. stenochrysis* zijn de twee gouden banden op de voorvleugels verbonden door een dikke gouden dwarsband; bij *D. chrysitis* is die dwarsband afwezig of hooguit heel dun.

Rob wilde dit controleren in het museum in Amsterdam en stuitte daarbij op een serie koperuilen die gekweekt zijn door Siem de Boer uit het legsel van één en hetzelfde vrouwtje. Wat blijkt: de moeder heeft een dikke gouden dwarsband en een deel van de nakomelingen eveneens, maar een ander deel heeft die dwarsband helemaal niet! Het verhaal van Plant gaat dus niet op, in ieder geval niet voor West-Europa. De inhoud van Plant's artikel verspreidt zich echter razendsnel en er worden op [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) al records van *D. stenochrysis* doorgegeven. Rob vraagt iedereen dringend om dat niet te doen totdat er meer duidelijkheid is over de manier waarop die soorten eenduidig onderscheiden kunnen worden. Zie hiervoor de website <http://www.vlindernet.nl/actueel.php?id=352&p=a> met het bericht op Vlindernet.

Willem Oosterhof: een eerste presentatie van een nieuw lid

Willem Oosterhof stelt zich met zijn eerste presentatie voor aan de leden. Hij woont in Nijkerk, in het Gelders district, dat geologisch gezien bestaat uit dekzand aan de rand van jongere kleien op zand en veen. In mei 2009 heeft hij zijn allereerste vlinderwaarneming ingevoerd in [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) en door de feedback leerde hij de naam van de gele schoonheid kennen: *Opisthograptis luteolata* (Linnaeus), de hagedoornvlinder. De interesse is gewekt en Willem wordt in de zomer van 2009 lid van de NEV en meteen van de twee vlindersecties, Ter Haar en Snellen. In een powerpoint-presentatie toont hij ons chronologisch een aantal van de door hem sinds de voorjaarsvergadering van 27.ii.2010 waargenomen vlinders. De meeste waarnemingen komen uit Nijkerk of omgeving, dus van de Veluwe, maar enkele stammen uit de vakantietijd doorgebracht in het zuiden van Limburg.

In maart is het nog rustig. De fraaie spanners *Agriopis marginaria* (Fabricius) en *A. leucophaearia* (Denis & Schiffermüller) worden gezien, de laatste soort in diverse kleurvormen. Van *A. marginaria* is zelfs een copula op smeer ontdekt en gefotografeerd.

In het vroege voorjaar, op 4.iv.2010 worden in de achtertuin op *Buddleja davidii* twee rupsen van *Phlogophora meticulosa* (Linnaeus) gevonden en opgekweekt. Eén rups wordt opgekweekt tot vlinder, de andere is geïnfecteerd door een sluipwesp, door Jeroen Voogd herkend als vermoedelijk *Euplectrus bicolor* (Swederus). In dezelfde maand ziet Willem in Putten op 23.iv.2010 op een verlicht venster één *Orthosia miniosa* (Denis & Schiffermüller).

Het wordt mei: op 5.v. 's avonds werd om 23.30 uur een *Cucullia chamomillae* (Denis & Schiffermüller) ontdekt. Willem laat op de foto zien waar deze soort aan te herkennen is: de zwartachtige strepen van de vleugel lopen door tot in de franje. Andere fraaie mei-waarnemingen zijn de aardige groene spanner *Jodis putata* (Linnaeus), *Rheumaptera hastata* (Linnaeus), *Harpysia milhauseri* (Fabricius) en *Sideridis rivularis* (Fabricius) welke laatste in de lichtval in de achtertuin terecht komt op 28.v.2010.

Franje 14 (27) – februari 2011

Polia hepatica (Clerck) en de in ons land niet algemene *Anaplectoides prasina* (Denis & Schiffermüller) die waargenomen is in Zeewolde, laten zich in juni zien, terwijl juli om te beginnen *Polia nebulosa* (Hufnagel), de zeldzame *Lacanobia contigua* (Denis & Schiffermüller) en een exemplaar van de dubbelsoort *Acrionicta tridens* (Denis & Schiffermüller)/*A. psi* (Linnaeus) oplevert. Vanwege deze dubbelsoorten zou Willem graag leren hoe hij genitaalpreparaten kan maken. Dat brengt weer eens de vraag naar een cursus genitaalpreparaat maken naar voren voor leden die de laatste jaren bij Ter Haar gekomen zijn. Enkele leden zeggen toe hem dit wel te willen leren.

Juli levert een overvloed aan vlindersoorten op zoals *Diachrysis chrysitis* (Linnaeus), *Parascotia fuliginaria* (Linnaeus), *Lasiocampa quercus* (Linnaeus), *Deileptenia ribeata* (Clerck), *Paracolax tristalis* (Fabricius) en een eenstaartje, *Watsonalla binaria* (Hufnagel).

Tijdens een vakantie in Limburg, eind juli/begin augustus, worden soorten gezien die niet rond Nijkerk voorkomen. Zo komt een *Catocala sponsa* (Linnaeus) op smear af en het mooie groene uiltje *Cryphia algae* (Fabricius) verschijnt op het laken.

Terug op de Veluwe ziet Willem in augustus onder andere *Gortyna flavago* (Denis & Schiffermüller), *Drepana curvatula* (Borkhausen) en op 19.viii.2010 komt als hoogtepunt de in Nederland zeer zeldzame trekvlinder *Syngrapha interrogationis* (Linnaeus) op licht.

En dan is het alweer september met op 23.ix. *Pemithera firmata* (Hübner) en *Eugnorisma glareosa* (Esper) als bezoekers op het laken.

Tot slot showt Willem een aantal soorten uit één van zijn lievelingsgroepen: het genus *Eupithecia* en dankt de vergadering voor de aandacht.

Joke Stuurman: Kweekresultaten

Joke memoreert hoe we allemaal weten dat een groot aantal verpopte rupsen nooit een vlinder wordt. Parasitaire sluipwespen doen hun werk grondig en we herkennen coconnen die geïnfecteerd zijn gemakkelijk. De cocon ziet er intact uit (fig. 3), maar er komen allemaal coconnetjes uit en uiteindelijk komt de nieuwe generatie sluipwespjes uit. Nu toont Joke een cocon van een *Inachis io* (Linnaeus), de dagpauwoog, op 5.ix.2010 door een kleinzoon van Joke gevonden. De rups verpopte op 10 september. De cocon ziet er normaal uit, maar hangt niet en zit vast aan een blad. Verwacht wordt dat er nog in september een vlinder uit zal komen, maar tot nu toe (9 oktober) is dat niet gebeurd. Er schijnt iets mis te zijn, maar wat? Cees Gielis vraagt zich af of er wellicht een pop inzit van een sluipvlieg. De cocon is onder de macrovideocamera door alle aanwezigen bekeken. Niemand kan een uitsluiting ontdekken, maar na de vergadering is de cocon onder een microscoop gelegd en er zit toch een scheurtje in. Joke heeft de cocon nog en we zullen afwachten wat er gebeuren gaat.

In augustus 2009 wordt op licht een vrouwtje van *Paradrina clavipalpis* (Scopoli), de huisuil, gevangen. Op 31.viii. legt dit vrouwtje eitjes die op 12.vii.2009 uitkomen. Joke laat foto's zien van rupsen, die voorzien worden van weegbree, grassen en paardebloem. Dit wordt hun menu zolang ze bij Joke te gast zijn. Tot ongeveer half november 2009 gaan de rupsen door met eten en verdwijnen onder de strooisellaag. De rupsjes hebben in een soort cocon onder de strooisellaag vertoefd tot ongeveer eind april/begin mei 2010. Daarna volgt verpopping in de cocon. Tijdens de periode 15 – 28.vi.2010 komen de vlinders uit. Deze kweek toont aan dat de soort de hele winter als rups doorbrengt.

Een volgende serie foto's gaat over *Abraxas grossulariata* (Linnaeus), de bonte bessenvlinder. Een op licht gevangen vrouwtje legt op 2.vii.2009 eitjes die op 17.vii. uitkomen. Haar ervaring is dat de rupsen heel lang klein van stuk blijven en niet flink groeien. Hun menu bestond uit sleedoorn (*Prunus spinosa*). Tussen 24-27.v.2010 volgt verpopping. Een kleine

Franje 14 (27) – februari 2011

maand later, tussen 22-24.vi. komen de vlinders uit. De totale kweektijd van rups via cocon tot vlinder heeft bijna een jaar geduurd.

Als laatste toont ze de ontwikkeling van *Gastropacha quercifolia* (Linnaeus), het eikenblad. We zien de diverse stadia, van overwinterende jonge rups en volwassen rups tot pas uitgekomen vlinder. Tijdens de Ter Haar/Snellen excursie in Drenthe wordt een vlinder gevangen die eitjes legt. In november 2009 krijgt Joke zo'n vijftien rupsen in de kost. Foto's van overwinterende rupsen worden getoond. Joke neemt ze mee op vakantie naar Duitsland en Italië, want je kunt je levende have toch niet zomaar een week of langer zonder dagelijks vers voedsel thuis laten. Alle vijftien rupsen zijn uiteindelijk getransformeerd tot vlinders. Elf poppen zijn in het Fochteloërveen uitgezet. Eén rups is tijdens de kweek kwijtgeraakt, maar zelfs deze is verpopt en uitgekomen, want Joke vindt in haar tuin aan een paaltje het spinsel. Helaas heeft deze vlinder zijn of haar leven zonder partner moeten doorbrengen. De drie poppen zijn op respectievelijk 13, 14 en 17.vii.2010 uitgekomen en ze toont een paar fantastische opnamen van de pas uitgekomen vlinder.

Harry Groenink: interessante waarnemingen uit Zuidloo en rond Buurse

Ook dit najaar laat Harry Groenink ons delen in zijn vlinderervaringen van het afgelopen jaar. Dit keer laat hij ons zien welke soorten hij voor het eerst gevangen heeft in resp. Zuidloo, rond Haaksbergen, in het Witteveen bij Buurse, het Buurserzand en in Holten. Via de macrovideocamera worden de volgende soorten getoond en kort besproken:

Theria primaria (Haworth), de meidoornspanner. Een spanner die vroeg in het jaar vliegt, tussen januari en maart, en die af en toe gemeld wordt uit het oosten van het land. Harry toont ons zijn vangst van 14.ii.1998, gevangen in Zuidloo. Ter vergelijking toont hij zijn eerste exemplaar ooit van *Theria rupicaprararia* dat hij op 17.iii.2010 op licht ving.

Lithophane ornitopus (Hufnagel), de lichtgrijze uil is vrij zeldzaam en wordt over het hele land af en toe waargenomen. De vliegtijd begint in augustus en loopt door tot begin november. Na de overwintering kan de soort tussen eind februari en half mei gezien worden. Harry's eerste exemplaar is op 14.iii.2010 in Zuidloo op licht gekomen. Het blijft niet bij dit ene exemplaar. Het laatste exemplaar tot nu toe is door Harry op 6.x.2010 waargenomen.

Cucullia chamomillae (Denis & Schiffermüller), de kamillevlinder, komt op 13.v.2010 op licht in Zuidloo. Voor Harry is dit zijn tweede vangst van deze soort.

Plagodia dolabraria (Linnaeus), de lindeknotsvlinder, is in Nederland niet zo'n gewone soort maar die kan wel worden waargenomen in de duinen van Noord-Holland, op de zandgronden in Gelderland en in de drie noordelijke provincies. Harry ving een prachtig exemplaar op 8.vi.2010 te Zuidloo.

Idaea straminata (Borkhausen), de egale stipspanner, komt in Nederland lokaal voor op de zandgronden en in de duinen. Het getoonde exemplaar is op 14.viii.2010 in Zuidloo op licht gevangen.

Chlorissa viridata (Linnaeus), de smaragdgroene zomervlinder, is een kleine spanner die in Nederland zeldzaam is, al kan de soort over het hele land worden waargenomen. Lokaal kan de soort zelfs gewoon zijn. Dit exemplaar is op 8.vi.2010 gevangen in het Buurserzand waar het rond een groep eiken (*Quercus* sp.)vliegt.

Charanyca trigrammica (Hufnagel), de drielijnuil, is in Nederland een gewone soort die over het hele land verspreid voorkomt, met een duidelijke voorkeur voor de duinen en de zandgronden in het binnenland. Het exemplaar dat op 15.vi.2010 gevangen is in het Witteveen bij Buurse, vertoont echter een heel afwijkende kleurvorm en is in de collectie van Harry beland.

Franje 14 (27) – februari 2011

Cossus cossus (Linnaeus), de wilgenhoutrups, is een grote vlinder uit de familie van de houtboorders. Hoewel een heel gewone soort in Nederland, heeft de vlinder toch een voorkeur voor het westen van het land, waar uiteraard meer wilgen en populieren voorkomen. Uit het oosten van ons land komen minder meldingen binnen. Rond Bathmen en omgeving heeft Harry de vlinder nooit eerder gezien. Dit exemplaar is op 22.vii.2010 gevangen in het Witteveen bij Buurse.

Paracolax tristalis (Fabricius), de gele snuituil. Een prachtvlinder die in Nederland niet algemeen is en lokaal voorkomt in de duinen en op de zandgronden in het binnenland. Op 9.vii.2010 ving Harry zijn eerste exemplaar in Holtten, maar daar blijft het niet bij. Tijdens de nationale nachtvlindernacht vangt hij wel 15 exemplaren. Alleen *H. crassalis* is die avond algemener op het laken.

Frits Bink: Vliegen = zweven en flappen

Vliegende insecten zie je met hun vleugels flappen en sommige ook van tijd tot tijd een eindje zweven. In eerste instantie lijkt het alsof insecten op een zelfde manier vliegen als vogels, maar dat is schijn. De constructie van het lichaam van een insect is totaal anders. In het borststuk van een insect zitten een paar verticale spieren die het borststuk platter maken bij samentrekking en een paar horizontale spieren die het bol maken. De vleugels zitten met een scharnierconstructie aan het borststuk vast en bij de bewegingen van het bovenste deel (meso en metathoracale tergiet) ten opzichte van de zijkanten (linker en rechter pleuriet) klappen de vleugels omhoog of omlaag. Bovendien heeft de gehele uitwendige constructie van het borststuk een zekere elasticiteit waardoor een beweging in de tegenovergestelde richting ondersteund wordt. Bij een bepaalde frequentie in vleugelbeweging kan bij deze constructie daardoor spierkrachtenergie bespaard worden.

Vogels hebben van oudsher model gestaan voor de bestudering van de aerodynamica. Al in 1889 heeft Otto von Lilienthal uitgebreid de beginselen van de airoodynamica te boek gesteld waarbij hij de ooeivaar als model hanteerde. Zijn theoretisch concept vormde de grondslag voor de ontwikkeling van de bouw van onze moderne vliegtuigen. Deze kennis is echter niet toepasbaar op insecten. Het is een bekend grapje dat op een college aerodynamica verwezen wordt naar de hommelt die met zijn dikke lijf en korte vleugels onmogelijk zou kunnen vliegen. De insecten die in staat zijn om zweefvluchten te maken, zijn wat hun vliegprestatie betreft wel te plaatsen in het klassieke aerodynamische concept. De grote libellen zien wij lange zweefvluchten maken die van tijd tot tijd onderbroken worden door een korte spurt, een koninginnenpage kan eindeloos lang heen en weer zweven in de hellingstijgwind van een heuvel.

Een insect waarvan uitgebreid de vliegprestaties onderzocht zijn, is de treksprinkhaan *Schistocerca gregaria*. Daarvan is uitgeknobbeld dat een vliegsnelheid van rond de 13 km/uur de sprinkhaan de minste inspanning kost en dat een vliegsnelheid van 18km/uur het voordeligst is om een zo groot mogelijke afstand af te leggen. In dit geval kon men uit de voeten met de klassieke aerodynamica die men toepast bij het ontwerpen van vliegtuigen.

Maar zodra men verder gaat kijken in de wereld van de vliegende insecten schiet deze kennis tekort. Er worden nu tal van nieuwe benaderingen bedacht om beter inzicht te krijgen in het vliegen van insecten in het algemeen.

Een van de eerste aspecten is de constructieve beperking van insecten. De grootste vliegende insecten hebben een vleugelspanwijdte van een kwart meter, de kleinste nog geen twee millimeter. Het ene insect heeft zeer grote vleugels ten opzichte van het lichaamsgewicht

Franje 14 (27) – februari 2011

en vliegt met een slome vleugelslag, een ander zeer kleine vleugels die in een zeer hoge frequentie bewogen worden. Denk maar aan een nijdig zoemende mug. Verder treedt er bij vele insecten de bijzonderheid op dat de vleugels plooibaar zijn tijdens de op- en neerslag. Van de meeste nachtvlinders zijn de achtervleugels in ruststand als een waaier samengevouwen, tijdens het vliegen maken zij een soepele golfbeweging die in fase iets achterloopt bij die van de voorvleugel. Ook bij dagvlinders waarbij als regel de achtervleugels veel stijver zijn, treedt bij de vleugelslag een golving op. In het aderstelsel van de vleugel zijn lijnen aan te wijzen waarlangs het vleugeloppervlak kan buigen. In het veld tussen de aders media en cubites treedt zo'n buigzone op die makkelijk te herkennen is.

Dankzij de technische ontwikkelingen in de fotografie is het nu voor amateurs mogelijk hoge snelheidsfilms te maken van de vliegbewegingen van insecten en aan de hand daarvan het gedrag van vleugels tijdens de op- en neerslag te analyseren. En als op deze manier nieuwe gegevens vergaard zijn, komt vanzelf de behoefte om te begrijpen welk aëro-dynamisch proces daarbij speelt.

Siep Sinnema: Stroopervaringen in Hemrik en omgeving

We zijn het er allemaal over eens: 2010 is geen bijzondere zomer en naar het er nu naar uitziet ook geen spectaculair vlinderjaar. Siep vertelt ons over de ervaringen eind september in Friesland met het lokken van vlinders met stroop. Dit stroop-project is een Fries-Brabantse aangelegenheid, waarbij weer eens duidelijk wordt hoe regionaal vlinders voorkomen. De Brabanders likkebaarden bij soorten die zij in het Brabantse nooit zien terwijl de Friezen het maar gewone soorten vinden. *Griposia aprilina* (Linnaeus), de diana-uil, bijvoorbeeld, komt in Noord-Brabant niet voor. Landelijk gezien is het een zeldzame soort die af en toe wordt waargenomen, zij het sinds 2000 iets gewoner. Helaas voor de aanwezige Brabanders: deze soort is niet gezien tijdens de dagen dat ze in Hemrik aanwezig waren. Enkele dagen later, op 4.x., werd één exemplaar waargenomen. Dat was tegelijk het enige exemplaar dat in 2010 in Hemrik werd gezien, een veel slechter resultaat dan de afgelopen jaren. Ook voor de Friezen levert de stroop-expeditie iets nieuws op: *Tiliacea* (= *Xanthia*) *aurago* (Denis & Schiffermüller) wordt eveneens waargenomen op 4.x.

Siep toont ons zijn overzicht van een week lang stropen op vaste routes: datum, plaats, weersomstandigheden, soort en aantallen. Elk van de routes omvatte ongeveer 50 bomen. Op 1, 2 en 3.x. werden de Sinnema's vergezeld door Piet van Son, terwijl op 2.x. ook Gerrit Tuinstra meedeed. Er werd gesmeerd in Hemrik, behalve op 2.x. toen aan de naburige Poostweg werd gestroopt. Op 1.x.2010 zijn door de aanwezigheid van een journalist van de Leeuwarder Courant wel de soorten, maar geen aantallen genoteerd, vandaar de x in de kolom.

Twee interessante conclusies kunnen worden getrokken:

- de hoogste aantallen vlinders zijn gezien zijn op dagen met "slechte" weersomstandigheden zoals regen, vrij lage temperatuur en wind (zie 2.x. en 6.x.). Op dagen met hoge temperatuur en windstilte werd nauwelijks een vlinder gezien.
- al had elk van de deelnemers zijn eigen specifieke recept voor de stroop, er was geen waarneembaar verschil te zien tussen de resultaten op de verschillende soorten smeer.

Franje 14 (27) – februari 2011

Datum in 2010	30-9	1-10	2-10	3-10	4-10	5-10	6-10
Aantal routes	1	2	3	1	1	1	1
Bewolking	100%	50%	regen	0%	50%	0%	regen
Rel. vochtigh.	93%	75%	96%	65%	75%	80%	96%
Windsnelh.(km/h)	4	3	7	0	0	0	9
temperatuur	12 °C	12 °C	15 °C	18 °C	17 °C	16 °C	15 °C
<i>Scoliopteryx libatrix</i>	2			1			
<i>Hypena proboscidalis</i>		x					
<i>Hypena rostralis</i>				1		2	1
<i>Amphipyra pyramidea</i>	1	x	3			1	4
<i>Phlogophora meticulosa</i>		x	5		2		1
<i>Xanthia togata</i>			3				1
<i>Xanthia aurago</i>					1		
<i>Agrochola circellaris</i>	30	x	49		26	40	190
<i>Agrochola lota</i>	7	x	9		1	2	3
<i>Agrochola macilenta</i>			15		1	1	7
<i>Agrochola helvola</i>			4				
<i>Eupsilia transversa</i>	1	x	31	1			16
<i>Conistra vaccinii</i>	5	x	155	5	22	30	261
<i>Conistra erythrocephala</i>						1	
<i>Lithophane semibrunnea</i>		x	2				
<i>Allophyes oxyacanthae</i>	10	x	57	9	9	15	15
<i>Griposia aprilina</i>					1		
<i>Dryobotodes eremita</i>			1				
<i>Noctua pronuba</i>			3		2		
<i>Nycteola revayana</i>	1				1		1
Totaal	57	x	337	17	66	92	501

Franje 14 (27) – februari 2011

Voor ieder die belangstelling heeft:

De 5e excursie van Microlepidoptera.nl.

zal worden gehouden van maandag 18 tot vrijdagochtend 22 juli 2011 nabij Steenwijk (Overijssel).

Dit is geen NEV-georganiseerde activiteit. Kennis van micro's is geen vereiste, de basis krijgt u vanzelf onder de knie tijdens de week.

Eventuele uitloop is mogelijk tot en met zaterdag, op een andere locatie geschikt voor een kleiner aantal. Het plan betreft voorlopig nog een concept, rond deze tijd doen we eerst de inventaris naar het aantal mogelijke deelnemers. Inmiddels hebben we vier inschrijvingen. Er zijn in totaal twaalf plaatsen. Mocht u elders verblijven, dan geldt dit voor u natuurlijk niet.

Informatie is te vinden op: <http://www.microlepidoptera.nl/nieuws/excursie2011.php> of bij Tymo Muus.

OPROEP

Rob de Vos

Vele losse tweedehands insektendozen te koop, diverse maten, sommige in gelijke series.
Slechts € 5,- per stuk!

ALLES MOET WEG, liefst vóór mei, i.v.m. de verhuizing naar Leiden.

Informatie of afspraak met Ben Brugge: 020-5256258 of mailen naar b.j.h.brugge@uva.nl

Financiële gegevens Ter Haar

Mathilde Groenendijk, penningmeester sectie Ter Haar

Op de volgende pagina's vindt u de begroting voor 2011 en het financieel jaaroverzicht van 2010 van de sectie Ter Haar. Eventuele vragen of opmerkingen hierover kunt u kwijt tijdens de bijeenkomst op 26 maart 2011.

Uw contributie voor 2011 kunt u overmaken op girorekening 4316551 (ING) t.n.v. sectie Ter Haar, Elzenstraat 14, 4043 PB Opheusden. Hartelijk dank alvast!

Franje 14 (27) – februari 2011

Begroting sectie Ter Haar kalenderjaar 2011

Nr. INKOMSTEN

	jaar 2010	jaar 2011
1 Contributies	1.242	863,50
Negatief saldo	48,10	452,80
Totaal	1.306	1.316,30

Nr. UITGAVEN

	jaar 2010	jaar 2011
2 Zaalhuur	190	150
3 Kosten Franje	566	576,30
4 Excursiekosten	100	100
5 Vergaderkosten bestuur	105	105
6 Reiskosten bestuur	145	185
7 Projecten, sprekers	100	100
8 Kosten jaarlijsten	50	50
9 Administratiekosten bestuur (bijv. kosten porto)	50	50
	1.306	1.316,30

Overzicht geldmiddelen:

In kas op 31-12-2010	124,00
Saldo ING op 31-12-2010	1.810,98
Totaal van de geldmiddelen	
31-12-2010	1.934,98

Franje 14 (27) – februari 2011

Toelichting per nummer:

1. Officieel telt de sectie per 31-12-2010 110 betalende leden en 3 betalende huisgenootleden. Nog te ontvangen contributie voor 2008: 54, voor 2009: 63, voor 2010: 81, voor 2011: 1044. Stand per 31-12-2010.
2. Zaalhuur en gebruik apparatuur: tezamen € 75 per bijeenkomst. Voor een voorjaars- en najaarsbijeenkomst dus totaal € 150. Gebaseerd op de kostenopgave van Stichting "De Schaapskooi".
3. Per nummer wordt een toedeling van de kosten tussen de secties Snellen en Ter Haar naar rato van het aantal leden gemaakt. Gepronosticeerd wordt voor de sectie Ter Haar € 2,55 per nummer. Totale jaarkosten dus € 576,30 (2,55 maal 113 leden maal 2 uitgaven per jaar)
4. Er wordt ten behoeve van een excursie jaarlijks € 100 aan kosten begroot.
5. Betreft de zaalhuur vergaderlocatie van het bestuur. Als voorbereiding op de voorjaars- en najaarsbijeenkomst komt het voltallige bestuur telkens eenmaal bijeen om 'lopende zaken' te bespreken.
6. Betreft de reiskosten van het bestuur om de voorbereidingsvergadering op de voorjaars- en najaarsbijeenkomst bij te wonen. Hoger dan 2010 vanwege woonplaats bestuursleden.
7. Voor het jaar 2011 is deze post onveranderd op een bedrag van € 100 begroot.
8. Betreft reiskosten werkgroep jaarlijsten
9. Betreft o.a. portokosten en bankkosten.

Exploitatie rekening jaar 2010 (1 januari 2010 – 31 december 2010)

Ontvangsten		Uitgaven	
Contributies	€ 1.185,00	Zaalhuur Hei & Boeicop	€ 190,00
Bijdrage NEV excursie 2011	300	Kosten Franje (25 & 26)	486,13
		Vergaderkosten bestuur	94,50
		Reiskosten bestuur	134,20
		Kosten betalingsverkeer	41,97
		Administratiekosten bestuur	45,10
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	1.485,00		991,90
Negatief exploitatiesaldo	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	-493,10		
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	991,90		991,90
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
Beginsaldo postbank	€ 1341,78	Eindsaldo postbank	€ 1.810,98
Beginsaldo kas	<hr style="width: 100%;"/>	Eindsaldo kas	<hr style="width: 100%;"/>
	100,10		124,00
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
	1441,88		1.934,98
	<hr style="width: 100%;"/>		<hr style="width: 100%;"/>
Mutatie liquide middelen	493,10		
Nog te ontvangen contributies:		Vooruit ontvangen contributies:	
Jaar 2008	54	Jaar 2011	140
Jaar 2009	63	Jaar 2012	<hr style="width: 100%;"/>
Jaar 2010	<hr style="width: 100%;"/>		18
	81		<hr style="width: 100%;"/>
	198		158

Franje 14 (27) – februari 2011

BIJENKOMST VAN DE SECTIE SNELLEN

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Gewijzigde datum zaterdag 5 maart 2011

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.
Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

AGENDA

10.30 uur	Zaal open.
11.00 uur	Opening Notulen vorige vergadering Bestuursmededelingen
12.00 uur	Rondvraag
12.30 uur	Lunchpauze
13.30 uur	Faunistische mededelingen
16.00 uur	Sluiting

De secretaris stelt het op prijs om tijdens de faunistische mededeling alvast een schriftelijke samenvatting te hebben ten behoeve van het verslag.

Eddy Vermandel zal **NIET** aanwezig zijn met zijn entomologische attributen en literatuur. U kunt wel gedurende een week na afloop van de bijeenkomst bestellingen plaatsen die dan portovrij zullen worden toegezonden. Tel: 0114 379 378, e-mail: info@vermandel.com.

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter **geen broodjes** aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A27 vanuit Breda: neem afslag Lexmond. Na 200 meter op rotonde rechts naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop. Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf richting Utrecht: neem A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, 4500 meter, afslag 12 (Leerdam/Everdingen). Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop-Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 's-Hertogenbosch: na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag Zijderveld/ Leerdam. Hierna zie boven.

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v., stap uit bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop en bel de Schaapskooi, tel: 0345 641 201. Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 01 en 31 min. over het hele uur en vertrek Leerdam-station: 25 en 55 minuten over het hele uur.

Franje 14 (27) – februari 2011

BIJEENKOMST VAN DE SECTIE TER HAAR

De volgende bijeenkomst van de sectie wordt gehouden op

Zaterdag 26 maart 2011

Om 11.00 uur in Natuurcentrum "De Schaapskooi" Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd.
Tel: 0345-641201 website: www.natuurcentrum.nl

10.30 uur	Zaal open
11.00 uur	Opening door de voorzitter
	Goedkeuring notulen vorige vergadering en bestuursmededelingen
ca 12.00 uur	Rondvraag
ca 12.30	Lunchpauze
ca 14.00	Faunistische mededelingen met een lezing door L. te Marvelde (NIOO): Effect van klimaatsverandering op broedsucces van vogels via de timing van het uitkomen van wintervlinder-eitjes
Ca 16.00	Sluiting (uiterste tijd is 17.00 uur)

Het bestuur is op zoek naar nieuwe bestuursleden en roept belangstellenden op om zich te melden. De secretaris ziet graag de faunistische mededelingen vergezeld van een schriftelijke samenvatting ten behoeve van het verslag zodat die tijdens het notuleren gebruikt kan worden.

Tijdens de middagpauze zal Eddy Vermandel entomologische instrumenten en hulpmiddelen ter verkoop tonen. Tevoren kunt u inlichtingen krijgen en/of bestellingen plaatsen.
Tel: 0114-370378; e-mail: info@vermandel.com

In het natuurcentrum is een bar aanwezig waar u drinken en koeken kunt kopen. Er worden echter **geen broodjes** aangeboden! U wordt verzocht zelf voor uw lunch zorg te dragen.

Bereikbaarheid met de auto

Vanaf de A2/A27 vanuit richting Utrecht: Neem de A2 richting 's-Hertogenbosch. Na verkeersplein Everdingen, na 4500 meter, de afslag Zijderveld/ Leerdam. Bij de tweede kruising rechts af: Hei- en Boeicop/Lexmond. Na 1800 meter aan linkerzijde is "De Schaapskooi".

Vanaf de A2 vanuit richting 'sHertogenbosch: Na verkeersplein Deil doorrijden tot afslag 12 Leerdam-Everdingen. Hierna zie boven.

Vanaf de A27 vanuit richting Breda: Neem afslag Lexmond, ga aan het einde rechts. Na 200 meter op rotonde rechtsaf naar Hei- en Boeicop. Na 100 meter rechts naar Hei- en Boeicop.

Volg deze weg 5200 meter, door het dorp. (Let op de snelheidsbeperking!!). Aan de rechterzijde is "De Schaapskooi".

Bereikbaarheid met het openbaar vervoer

Neem buslijn 85 tussen station Leerdam en Utrecht v.v. Uitstappen bij de halte op de kruising naar Hei- en Boeicop. Hier kunt u opgehaald worden: bel de Schaapskooi: 0345 641 201.

Vertrek Utrecht-Jaarbeursplein: 10.01u. en 10.31u.; aankomst op kruising: 10.26 en 10.56u.

Vertrek Leerdam – station 9.55 u. en 10.25 u.; aankomst op kruising: 10.16u. en 10.46u.

